

НЕ ЗАБРАВЯЙТЕ, НО НЕ ОТМЪЩАВАЙТЕ!

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

брой 22 • год. ХС • 24 ноември 2011 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

Българите мохамедани винаги са били част от българския народ

Българи от Роговите

Стоян РАЙЧЕВСКИ

Българите мохамедани, т.е. ония българи, които през първите векове на османското владичество са приели мюсюлманската религия, често са били предмет на научни изследвания в българската и балканската историография. Главното

внимание в тези изследвания обикновено е било насочено към проблема за тяхното помюсюлманчване: кога, по какъв начин или поради какви причини е станало то, упражнявано ли е винаги насилие при приемането на исляма и гр. подвъпроси.

Анализът върху всички досегашни изследвания

показва, че българите мохамедани приемат мюсюлманската религия най-масово в периода XVII-XVIII век, въпреки че този процес на места е започнал още в края на XVI в. Причините за това са различни. Имало е налагане на исляма и със силата на меча, но това не е била единствената причина за

ислямизирането на тия българи. Голяма роля в този процес са изиграли икономическата принуда и изкушението от привилегиите и данъчните облекчения, които новите мюсюлмани са получавали след отказа от бащината си християнска вяра.

На стр. 3

Заседание на Централното ръководство на СТДБ

На 19 ноември 2011 г. в Тракийския дом в София се проведе заседание на Централното ръководство (Управителния съвет) на Съюза на тракийските дружества в България. Работната група, избрана на миналото заседание, за да подпомага участието на тракийци в изборите, съвместно с оперативното бюро на ПК „Тракия“, изнесе подробна информация за провеждането на кампанията за президентските и местните избори, както и за резултатите от тях. На заседанието присъстваше

и ръководството на ПК „Тракия“. В разискванията взеха участие ген. Тодор Бояджиев, зам.-председател на СТДБ и почетен председател на Политическия клуб, председателят на СТДБ Красимир Преманов, Петра Мечева, доц. Маруся Любчева, Чавдар Георгиев, Николай Димитров, Краснодар Беломорски, Елена Алекова, Георги Мисайлов. Ген.-майор Нонка Матова сподели наблюдения и открити конкретни проблеми като участник в изборите за кандидат кмет на Пловдив.

На стр. 7

Отказът от историческата личност е отказ от историческото минало

С Никола ИНДЖОВ разговаря Елена АЛЕКОВА

➔ На стр. 8

АБОНИРАЙТЕ СЕ ЗА ВЕСТНИК „ТРАКИЯ“! ВЕСТНИКЪТ НА ВСЕКИ ТРАКИЕЦ! НАШИЯТ ВЕСТНИК!

Каталоген № 759

Годишен абонамент само 9,60 лева!

За 6 месеца - 4,80 лв.

За 3 месеца - 2,40 лв.

Не пропускайте!

Абонаментната кампания е до 15 декември т.г. във всички клонове на „Български пощи“ и във всички тракийски дружества.

Вестник „Тракия“ ни обединява!

Тодор КОРУЕВ

Тодор Корув

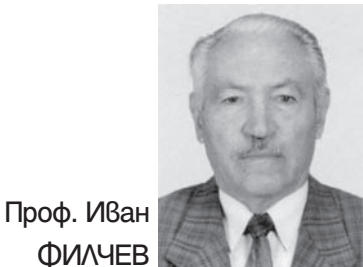
Битието на всеки Вестник зависи от читателите му. Ако те го търсят и четат, той живее, ако не – очаква го погребел. Вестник „Тракия“ не е от семейството на многотиражните таблоиди, които служат на интересите на издателите си - от една страна, да им пълнят джобовете с печалбите от тиражите, а от друга, да угодишат на управляващите, като скриват или замазват истините пред обществото. „Тракия“ не е и в фамилията на жълтите издания, които си навират носа в задния двор и ровят в бельото на извистните, а когато не намерят там нищо, си измислят, дори направо лъжат. Вашата печатна трибуна е вестник на мисъл и идеи, той е защитник на важна национална кауза, каквато е тракийската. Той е патриотичен вестник, за който опазването на българската национална памет е задължително условие да вървим напред и сега, във времето на Обединена Европа. Мислите, възжеленията, интересите на тракийци вестникът поставя над всякакви партийни домогвания и битки. Определящо в отношението на изданието на СТДБ към властимащите е тяхната позиция за тракийската кауза и конкретните им действия. Освен че е обърнат към миналото и настоящето, вестникът е отворен към читателите си. На пръстите на едната ръка се броят вестниците в България, в които има толкова широко читателско присъствие. И тази линия ще се разширява – обещавам издателите му, които искат да го превърнат в трибуна на всеки тракиец, който от страниците да споделя своите размисли за съвременното и миналото, своите болки и радости. И ние заедно с малката редакция ще се опитам да направят вестника по-интересен, по-разнообразен, дори по-умен - с повече четива, с по-ярка публицистика, с повече автори и с повече открителство.

И това е осъществимо. Вече читателите забелязват, че вестникът търси промяната, в последните си броеве има кънове на нещо ново. Ала пак ще трябва да припомним простата, но жестока истина, че съществуването на вестника зависи от степената, в която го подкрепят читателите. А за подкрепата не се иска кой знае какво. Десетина лева за цяла година. Няма и толкова. 9.60 лева е абонаментът за дванадесет месеца. Не е достатъчно да се абонират само дружествата и клубовете. Потомци на тракийските бежанци живеят из цялата страна, повечето не са организирани, но те са жилав народ – не забравят потеклото си, не забравят юначествата и страданията на тракийските българи. Вестникът е най-естествената връзка между тях. От него те могат да научат за родови срещи, за национални тракийски чествания, паметни събори, фолклорни надпявания в различни краища. Според мен сред тракийци има бизнесмени и предприемачи, които с охота ще направят по няколко десетки абонамента на свои съграждани и ще пропагандират тракийската кауза. Те могат да подпомогнат със средства и читалищни библиотеки да се абонират, тъй като много малко от тях получават тракийския вестник, а ние се нуждаем от признанието и подкрепата на цялото общество.

Моят апел не е прищявка, защото, ако в годишната подписка не се съберат повече средства, съществуването на вестника е застрашено. Още повече че в него няма реклама. От издаване на вестник у нас трудно се печели, изгодата е за печатарите и разпространителите. А в последните години станахме свидетели колко много печатни издания изчезнаха от вестникарския пазар. Вестник „Тракия“ има бозати традиции и 90-годишна история, а днес, когато решаването на тракийския въпрос все повече назрява, да допуснем той да умре е непростимо. Затуй нека се вслушаме в думите на обръщението към читателите: „Вестник „Тракия“ събира род с род, човек с човека! Вестник „Тракия“ ни обединява!“. Не си ли струва да се абонирате?

Духовно огнище в Одрин

Българската мъжка гимназия „Д-р Петър Берон“

Проф. Иван
ФИЛЧЕВ

(Продължение от миналия брой)

Както вече посочихме, за разпореждане със завещанието на г-р П. Берон е съставена 12-членна комисия начело с Евлоги Георгиев. Едва след 16 години тази комисия взема решение за предоставяне средства на Одринската мъжка гимназия. В протокола на комисията от 10 май 1889 г. се сочи, че се създава фонд за издръжка на българската гимназия в Одрин, носеща името на г-р Петър Берон. За издръжката на гимназията обаче ще се използват само лихвите, тъй като самият фонд никога и от никого не може да се нахърни. Общата сума на фонда е 373 000 франка, с купони от 1 юли 1889 г. в румънски фондове и в брой 27 289 франка. Това се доказва от сметката, представена от Евлоги Георгиев пред Комисията, след като имотът вече е ликвидиран. Решено е всичките лихвоносни ефекти да се внесат в Българската народна банка в София за съхранение.

Десети випуск – 1907-1908 година

Освен това е решено до отварянето на гимназията, която ще носи името Българска мъжка гимназия на г-р Петър Берон, лихвите на горния фонд да се събират и употребяват за покупката или за построяването на здание, в което ще се помещава гимназията.

Лихвите от горния фонд се поставят под разпореждането на Светата българска екзархия, под чието управление се намират гимназията, директорът, учителите и служителите, които се назначават и уволняват съобразно правилник, изработен от Екзархията. Ако ежегодните лихви надхвърлят неотложните нужди, с остатъка от средствата да се създаде библиотека към гимназията, в

ТАБЛИЦА 1

СВИДЕТЕЛСТВО на Иван Стоянов, рог. 15 февруари 1874 г. в с. Бунархисар, за завършено четирикласно училище в гр. Одрин през учебната 1891-1892 г.	
ИЗУЧАВАНИ ПРЕДМЕТИ	УСПЕХ
Закон божи	Отличен 6
Български език	Мн. добър 5
Славянски език	Отличен 6
Математика	Мн. добър 5
Геометрия	Мн. добър 5
Физика	Отличен 6
Естествена история	Отличен 6
Химия	Отличен 6
История	Отличен 6
География	Мн. добър 5
Французки език	Мн. добър 5
Турски език	Мн. добър 5
Счетоводство	Мн. добър 5
Краснописание	Мн. добър 5
Рисуване	Отличен 6
Пение	Отличен 6

Одрин, 28 юни 1892 г.
Класний учител Г. Раев

Екзархийски училищен настоятел
архимандрит Софроний
Директор Ив. Наиденов²

която да се осигурят по един екземпляр от всичките списания на български, гръцки, френски и немски език на г-р П. Берон. Но понеже сумата от лихвите е недостатъчна, учениците плащат малки такси за учение и пансион¹.

В развитието на

клас, с което вече напълно се оформя гимназиалният облик. Съобразно програмите профилът на учебното заведение първоначално има характер на педагогическа гимназия, а от учебната 1901-1902 г. започват реалните випуски. Те са общо 11, т. е. до Балканската вой-

Одринската гимназия се очертават следните периоди: през учебната 1881-1882 г. се открива прогимназиален клас, през следващите две години - II прогимназиален клас, а през 1884-1885 г. - III прогимназиален клас. На следващата 1885-1886 г. вече се открива IV клас, с което се очертава бъдещият облик на гимназията. По неизвестни причини на това равнище тя се задържа цели 10 години, преди да се организира следващият V клас. Ето защо е целесъобразно да се запознаем с програмата на изучаваните предмети от автентичен документ. (виж таблица 1)

Чак през учебната 1896-1897 г. се открива V клас, а след още две години - през учебната 1898-1899 г., се появява VII

на. През годините, когато е имало педагогически профил, задачата била да се подготвят възможно най-много учители, от които нуждата, особено по селата, била много голяма. Като реална гимназията продължава да подготвя основно учители, но и кадри за други професии. Някои от нейните възпитаници продължили образованието си в различни университети. Принудителното ѝ закриване не позволило в гимназията да се организира VIII клас по образец на реалните гимназии в България.

(Продължава в следващия брой)

Миражи или истини са новите стихове на Валери Станков

Веселинка АЛЕКСИЕВА

Припада зграч над Варна. И този ноемврийски ден угасва бавно. Само шумът на окапващите листа нашепва за есенни гърждове, за дълбоки снегове, за пролетта, на която се налага да изчака търпеливо своя рег. А всяко живо същество е в очакване на пролетта... Така е дори и при гърветата, които, заплени от тъжната музика на есента, ронят с разочарование листата си, един своеобразен килим в различни краски от жълти, кафяви и тъмночервени багри. Такава цвят-това гама предразполага към романтично настроение, за срещи с приятели и интересни личности.

В новата си книга „Аутопсия на зимните миражи“ на литературната премиера, състояла се на 7 ноември 2011 г. в артклуба на Радио Варна, Валери Станков отново показва своя усет за естетика, за намиране на точния похват за изразяване на лиричните настроения чрез рими и метафори, които не може да останат незабелязани:

И понеже
последното слънчице своите ласки изсипа ми,
и преди да умре, листопадът наплете ми шал,
подарявам на всекиго малко парченце от припека –
това толкова топло ноемврийско парченце печал.

За Валери Станков стиховете са като отдушник. В тях той търси, а може би и намира утеха. В тях той влага душата си, за да остане всеки завладян от омаята на изказа му.

И как иначе, когато за пореден път поетът доказва, че е можещият, издръжливият творец, постигнал майсторството да задържа вниманието на читателя, да поддържа интереса му докрай – до последната страница от книгата. Защото при него – и в душата му, и в произведенията му, са оставили, струва ми се, своя отпечатък подвластните на зодията му Риби сили. Казват, че под този знак се раждат велики и противоречиви личности. Все хора с флуиден и неуловим характер, които не могат да бъдат разбрани по пътя на логиката и здравия разум. Те живеят мистично и мистериозно, дори на пръв поглед да изглеждат обикновени и делнични. Пътят към тяхното сърце е интуитивен и подсъзнателен и те трудно допускат някого във вътрешния си свят.

Още по рождение Валери Станков е свързан с мистиката на стихията вода, а стихът му ще да се е родил по-късно там, на кея, край разбунтуваното Черно море.

Аз не бих могла да прогнозирам и да кажа кои – мъжете или жените – харесват повече стиховете му. А може би те са 50 на 50 и в неговата поезия всеки е открил по нещо възнуващо и близко. Ако това е така, тогава поетът вече е постигнал целта си. А това непременно е така, защото Валери Станков продължава да броди из различните пространства, да намира пристан в най-необяснимите и недостъпни и за мисълта места.

В творчеството му, като сраснали едно в друго, са образите на Любовта и на Жената. Вечно търсещ е неговият дух по тази тема. Дори когато му се струва, че вече се е доближил толкова близко и е разкрил същността, това се оказва поредният мираж. И той отново го преследва, отново го преоткрива по всички кътчета на земното кълбо – в Сахара или Сибир, Аляска или Бермудите, Гренландия или Фуджияма, Тагж Махал, Върх Чомолунгма, та дори край Тунгуския метеорит... В постоянен порив и търсене...

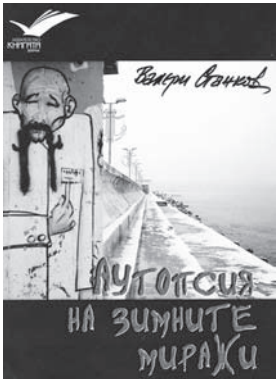
Отново сиротен се смъквам на кея.
И стих ти написах на пустия плаж –
ето аз дишам, работя, живея,
дори понатрупах за пенсия стаж.
Но теб все те няма. С години те няма.
И римите ми вълната чете.
С живота под вежди се гледаме двамата.
Нима ще живея без теб до стоте?
Къде си? Ще кажеш ли как да я карам?
Гемията моя заседна на риф.
И цял живот чакам с вапцаровска вяра
прекрасния гъдел –
за теб да съм жив.

В поезията на Валери Станков срещаме многообразието на българския език, с което поетът си служи по един съвършен начин и успява да ни го покаже в целия му блясък в магичните си стихове:

На кой от всички небосклони
да те издиря днес? Не знам.
Светът – от край до край изписан,
се тъй остава празен лист.
И светъл, праведен и чист –
за теб ще си остана мисъл.

А в тях за пореден път той се опитва да намери своя пристан, където буря и слънце, рояк от переперуди угват и си отиват в очакване да срещне Любовта на една Жена:

...Стърча от век и чакам. И не дойдеш ли,
животът ми без теб ще е мираж.

Валери Станков,
„Аутопсия на зимните
миражи“
София, 2011 г.

¹ Д-р Петър Берон и Одринската..., док. №281, 401-402.

² НБКМ-БИА, ф. 641, а.е. 36а, л. 151.

Българите мохамедани винаги са били част от българския народ

От стр. 1

Посочва се и друга една група причини, сред които и проявяваното користолобие от страна на православното духовенство, конфликтът му с богомилите и гр.

Втори кръг научни изследвания за българите мохамедани е насочен към проучване на техния старинен български език, народните им обичаи и оригинална традиционна култура, където се откриват много следи от предислямския ѝ период и от т.нар. криптохристиянство.

Не е за пренебрегване и една трета група проучвания за българите мохамедани, които разкриват общи родови корени, роднински връзки или ползване на общи наследствени имоти между българи християни и българи мюсюлмани.

Всички европейски автори и изследователи до освобождението на България през 1878 г. наричат езика на това мюсюлманско население в повечето случаи български и по рядко - славянски. Не пропускат също така да подчертаят, че тези мюсюлмани са били до неотдавна християни, което можело да се установи по техния фолклор и обичаи, както и по съхранените в историческата им памет спомени.

Говорът на българите мохамедани, както показват съвременните диалектоложки изследвания, е запазил редица граматични и фонетични характеристики на старобългарския език.

ГЕОГРАФСКИТЕ ПРЕДЕЛИ НА БЪЛГАРИТЕ МОХАМЕДАНИ СЪВПАДАТ С ЕТНИЧЕСКАТА ТЕРИТОРИЯ НА БЪЛГАРИТЕ ОТ ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА XIX И НАЧАЛОТО НА XX В.:

а) на север от Стара планина (Ловешко, Плевенско, Тетевенско, Белослатинско, Врачанско, Търновско и Русенско);

б) в Родопите и Беломорска Тракия (Доспатско, Девинско, Чепинско, Смоленско, Пещерско, Златоградско, Асеновградско, Пловдивско, Пюмюрджинско и Ксантийско);

в) в Македония (Неврокопско, Драмско, Солунско, Мъгленско, Велешко, Ресенско, Охридско, Кичевско, Битолско, Прилепско, Костурско, Тиквешко, Тетовско, Кочанско, Струмишко, Воденско, Скопско);

г) в Албания (областите Река и Голо Бърдо).

Руско-турската война 1877-1878 г., балканските войни 1912 и 1913 г. и политическите събития от следващите десетилетия пораждат няколко миграционни вълни от българи мохамедани, които заедно с други мюсюлмани от България, предимно етнически турци, се отправят на юг, за да се заселят трайно в Мала Азия и в Източна Тракия. В резултат на тези изселвания най-силно намалява броят на

Стоян Райчевски

българите мохамедани на север от Стара планина.

Като важен извод от анализа на всички писмени извори на българите мохамедани се налага и констатацията, че те нямат единно прозвище или самоназвание. В различни географски райони те биват назовавани по различен начин. В Родопите например те са били известни като „ахряни“, в Македония - като „торбешу“, „мърваци“, „мияци“ (последните две са названия и за тамошните българи християни), на север от Стара планина – „помаци“. Постепенно локалното название „помаци“ започва чрез литературата да се пренася и върху българите мохамедани на юг от Стара планина.

В българската историческа литература след освобождението на България от османско иго през 1878 г. се налага терминът „българомохамедани“, заменен по-късно от „българи мохамедани“. Този термин се използва предимно в историческата литература. В говоримия език на битово равнище се появяват понякога и гореизброените локални названия и самоназвания.

КОГАТО ТОВА НАСЕЛЕНИЕ ТРЯБВА ДА ПОСОЧИ СВОЯТА НАЦИОНАЛНА ПРИНАДЛЕЖНОСТ, ТО СЕ САМООПРЕДЕЛЯ КАТО БЪЛГАРИ,

а по верски признак като мюсюлмани с изключение на онази част от тях, които в ново време са се върнали към религията на дедите си - в лоното на православие, или са се приобщили към евангелската църква, или са възприели някоя проповядвана и до неотдавна атеистична философска концепция за света.

Напоследък отделни автори - по-скоро в политически пристрастната публицистика, отколкото в историческата литература - предпочитат да използват поостарялото „помаци“, което има своето място в етнографската литература и фолклористика, но в съвременното общуване то звучи архаично и дори малко екзотично, каквото е случаят и с използването на прозвища като „шопи“, „капанци“ и гр. за българите християни. От друга страна, то не е традиционно прозвище и не е било

самоназвание за всички българи мохамедни. Налага се чрез литературата и публицистиката и измества съществуващите преди това различни регионални названия за българите мохамедани, като например споменатите вече „ахряни“, „торбешу“ и мн. гр. Особено интересно от тези регионални названия е разпространеното само в Родопите и непознато никъде другаде „ахряни“, което е било и самоназвание на приелите мюсюлманската религия родопски българи. И за неговия произход съществуват различни теории. Някои отиват чак в тракийската древност, други се позовават на библейски имена и митове. Много вероятно е то да се свързва със средновековната област Ахрида в Родопите, а етимологията му да се изведе от славянския корен „риг“ в смисъл на височина, оттам и на планина. От същия корен е възникнало и селищното име Охрид.

В НОВО ВРЕМЕ СЕ ПРАВЯТ ОПИТИ ДА СЕ ВЪВЕДЕ И ТЕРМИНЪТ „БЪЛГАРИ МЮСЮЛМАНИ“ ВМЕСТО „БЪЛГАРИ МОХАМЕДАНИ“. БЪЛГАРИ МЮСЮЛМАНИ Е ПОПРАВИЛЕН ОТ РЕЛИГИОЗНО-ДОГМАТИЧНА ГЛЕДНА ТОЧКА ТЕРМИН,

но той не е най-подходящият в случая, защото размизва представата за тия наши сънародници, които в историческата литература са вече известни като „българи мохамедани“, и ги смесва с останалите мюсюлмани в България, чиито майчин език не е българският, а турският или някой друг.

В последните години, въпреки богатата научна литература за българите мохамедани, станали свидетели на груба манипулация с истината за произхода на това население и на опити то да бъде отделено от българската народностна общност.

Все по-силно глобализиращият се свят след втората половина на XX и началото на XXI век поражда като защитна реакция у всички европейски на-

роди и един подчертан стремеж към утвърждаване и дори демонстриране на националната идентичност. Народи и общества, включени по силата на политически решения или международни договори в транснационални и трансконтинентални политически и други обединения, стават видимо чувствителни към всяко посегателство или най-малка заплаха за националната им идентичност и реагират по някакъв свой начин според условията и обстоятелствата. Успоредно с това се сблъскваме и с непознати в по-ранни периоди рецидиви – усилия за разбиране на единството на изградени вече народностни общности и нации за постигането на конюнктурни и политически цели. Тези усилия за съжаление в немалко случаи успяват да дадат своите горчиви плодове. Балканите в това отношение се открояха като благодатна почва за експерименти на приложната етнология, а ние, българите, се оказваме като чели най-слабо имунизирани към тази агресия и същевременно най-потърпевши.

Добре известно е колко голям е броят на българите, които, попаднали поради различни причини в чужда среда, не са устояли на системната политика за асимилация, прилагана във всички ни съседни държави, и са загубили своята народностна идентичност.

Но има и една друга категория българи, които и

В НАШЕ ВРЕМЕ ЧЕСТО СТАВАТ ОБЕКТ НА МАНИПУЛАЦИИ И СА ЗАПЛАШЕНИ СЪЩО ДА СТАНАТ ЖЕРТВА НА ПРИЛОЖНАТА ЕТНОЛОГИЯ,

което ще рече: чрез фалшиви и ненаучни аргументи на българи да се внуши съзнание за принадлежност към някоя друга, небългарска народност или общност.

Целта в такива случаи винаги е била политическа – да припомним политическите решения през първите десетилетия на миналия век за разбирането на българската нация на няколко нови нации - на македонска, тракийска, добруджанска и гр., за изкуственото отделяне, макар

и извън пределите на България, на гагаузите в отделна от българите нация или за продължаващите усилия българите от западните предели да се третират от сръбски автори и политици като представители на някаква си „шопска нация“.

ТОВА СА ФАЛШИВИ АРГУМЕНТИ, ТЕНДЕНЦИОЗНО ПРОКАРВАНИ С КОРИСТНА ЦЕЛ, ЗАЩОТО ТЕ НЯМАТ НИЩО ОБЩО С НАУЧНОТО РАЗБИРАНЕ ЗА ПРИЗНАЦИТЕ, КОИТО ОФОРМЯТ НАРОДНОСТТА И НАЦИЯТА.

Те стъпват само на някои външни признаци като локално географско наименование, етнографско или фолклорно прозвище и гр., които в никакъв случай не могат да бъдат признак за обособена народност, етническа общност или дори на една етнографска група.

В този контекст трябва да разглеждаме и това, което се случва напоследък с нашите сънародници мюсюлмани в Родопската област, а и не само там, познати в историческата ни литература като българи мохамедани.

За българите мохамедани има богата научна литература, която по безспорен начин е показвала техния български произход и принадлежност¹. Общите родови корени между българите християни и българите мохамедани са доказани по всички, известни на съвременната етнология критерии. Въпреки това само защото преди няколко века те са приели исляма и по този начин са се отделили верски, но не и народностно, от своите християнски братя, българите мохамедани (помаци) много често стават обект на спекулации с цел да бъдат отделени от българите и обявени за част от някой друг народ.

За това, че българите мохамедани не са турци, нито „поляци“, нито „славянски елини“, нито „български араби“, нито „други“, а още по-малко „етническо малцинство“ – четете в следващия брой.

1 Шишков, Ст. „Помаци в трите български области: Тракия, Мизия и Македония“, Пловдив, 1914; „Българомохамеданите (помаци)“, Пловдив, 1936; „Родопските помаци и следи от християнството в техния бит“, С., 1931; „Из годината на р. Арда“, Пловдив, 1936; Вранчев, Н. „Българите мохамедани“, С., 1946; Василев, К. „Родопските българи мохамедани“, С., 1961; Дечов, В. „Из миналото на българомохамеданите в Родопите“, С., 1956; Примовски, Ан. „Българите мохамедани в нашата народностна общност“, С., 1940; „Старинни черти в бита и културата на родопските българи“ - ИЕИМ, т. VIII, 1965, с. 95-106; Димитров, С. „Демографски отношения и проникване на исляма в Западните Родопи и годината на Места през XV-XVII в.“ - „Родопски сборник“, т. I, С., 1965, с. 63-114; „Скритото християнство и ислямизационните процеси в османската държава“ - ИПр. 1987, кн. 3, с. 18-33; „Ще има ли научни позиции по проблемите на ислямизацията и съдбините на българите мохамедани – Rhodopica, Смолян, 1999, кн. 2, с. 131-147; Арденски, Вл. „Свои, а не чужди“, С., 1972; Манолов, М. и М. Манолова. „Единни родословни корени на българите в Родопите“, С., 1977; Дерибеев, Б. „Ахрида – непозната земя“, С., 1982; „Земетръсна зона“, Пловдив, 1988; Георгиева Цв. „Помаци - българи мюсюлмани“ - „Общности и идентичности в България“, С., 1998; Погелев, Б. „Българите мохамедани в Турция“ - ИПр. 1990 № 10; Караджов, В. „Истината за родопските българи“, Пловдив, 1994; Петров, П. „Непокорни поданици на султана“. Документален сборник, С., 1995; „Завръщане към българския корен“, С., 2001; Маринов, О. „Българите мохамедани“, С., 1994; Даудиов, Бр. „Етническа категория ли са „помаци“ - История, 1993, кн. 4, с. 40-45; Кил, М. „Разпространение на исляма в българското село през османската епоха (XV-XVIII в.): колонизация и ислямизация“ - „Мюсюлманската култура по българските земи. Изследвания“, т. 2, С., 1998, с. 76-81; Райчевски, С. „Българите мохамедани“, С. 1998, 2004; „Християнство и ислям в Източните Родопи“, С., 2004; „Родопите. Исторически и етноложки проучвания“, С., 1998; Груев, М. „Между петолъчката и полумесеца“, С., 2003; Минков, И. „Националните процеси в съвременния свят и българите мохамедани“ - „Родопи“, кн. 2, с. 64-77; Дамьянов, Н. „Средновековен некропол край с. Арда, Смолянско“ - Rhodopica, 1999, кн.1, с. 91-100; Кюркчиева, Ив. „Светът на българите мюсюлмани от Тетевенско - преход към модерност“, С., 2004; Рагушев, Ев. „Помаци. Християнство и ислям в Западните Родопи с годината на р. Места XV в. - 30-те години на XVIII в.“, С., 2005; Сахатчиев, Ж. „Якоруда – българската грама“, С., 2007; Танев, С. „Българите мохамедани - вечни мъченици на чужда държава и на своята родина“ - „Родопи“, 2008, кн. 3-4, с. 26-39 и гр.

През погледа на едно дете

Петра МЕЧЕВА

РОДИТЕЛИТЕ МИ СА БЕЖАНЦИ ОТ БЕЛОМОРСКА ТРАКИЯ. Баща ми е роден в с. Чобанкьой, Дедеагачка околия, но е с потекло от родопското село Усто̀во (днес квартал на Смолян). Напуснал е Чобанкьой през 1924 г. по силата на Ньойския договор от 1919 г. Бил е на 24 години.

Майка ми е от с. Каракурджали, Гюмюрджинско, на 5 километра от Бяло море. Разделила се е с родното си село, ненавършила 13 години, пак през 1924 г. Завърнаха се по родните си места през 1941 г.

Майка ми и баща ми владееха много добре говорим гръцки и турски език, което улесняваше контактите им с чуждозичното население в Беломорска Тракия. И нещо повече. Баща ми развиваше търговия с риба и рибни продукти. Свободно контактуваше със своите колеги гърци, помагаша си.

В НАЧАЛОТО НА АПРИЛ 1941 Г. В РАЗГАРА НА ВТОРАТА СВЕТОВНА ВОЙНА немските войски окупират Беломорска Тракия. За кратко време те успяват да организират събирането и изнасянето за немския фронт на храни, тютюн и стоки за бита като военна плячка и собственост на германския райх. В края на април 1941 г. с разрешение на 30-и германски корпус в Беломорска Тракия навлиза Втора българска армия. Тя заварва Беломорска Тракия опустошена и ограбена от немските войски.

По силата на Ньойския договор от 27 ноември 1919 г. по настояване на Гърция и с активната намеса на Англия България е трябвало да приеме наложена ѝ конвенция за взаимно изселване. Гърция не подбира форми и средства да прогони българите и да извърши пълно обезбългаряване на Беломорската област. И затова, когато през 1941 г. тук идват нашите войски, те почти не заварват българско население – то е прогонено и на негово място са докарани преселници гърци от Мала Азия, Русия, Източна Тракия и др.

Целта на българското правителство тогава е да се увеличи в Беломорска Тракия българският елемент. На 5 май 1941 г. то получава разрешение от Германия да назначи административни власти в Беломорието.

Така, без да имат официален документ, доверявайки се на българското правителство, че тяхната родна Тракия е освободена и отново присъединена към територията на България, не само родителите ми, но и по-голямата част от тракийците бежанци от Беломорска Тракия се завърнаха по родните си места.

Бяха изминали само двайсет години от прогонването им и споменът и болката по родната стряха пареха като жив въглен. Някои от тракийците отидоха направо в родните си села и се настаниха

Петра Мечева

Петра с родителите и брат си – като бежанци

в родните си къщи, а нашето семейство се установи в Гюмюрджина.

ТУК ЗАВАРИХМЕ МНОГО ГЪРЦИ. Повечето от тях бяха избягали със семействата си, разбирайки, че българите се връщат. В техните къщи настаняваха българските семейства, които масово прииждаха от България. Спомням си, че на нашата улица живееха много гърци. Егва що се бяхме настанили и майка ми започна да говори свободно на гръцки. Аз и брат ми останахме крайно удивени, че тя така добре не само владее този език, а и да го чете и пише. Бяхме малки и нищо не разбрахме.

Тогава мама ми разказа: „Когато започва Балканската война 1912 г., турците идват изневиделица и с жестокости започват да гонят българите от Каракурджали. Аз съм била на годинка. Всички от селото хукват да се спасяват към гората. Нашето семейство също. Стигайки гората, спират за отмора. Майка ми (баба ви Анастасия) оглежда дали цялото семейство е заедно и вижда, че мен ме няма. Пита дъщеря си Керана (леля ви) къде е Мара? Тя казва, че съм била при Тодора. Но идва и Тодора (другата ви леля). Питат и нея: „Къде е Мара?“. И тя отговаря: „Няма я с мене.“ Оказва се, че в суматохата са ме забравили въщи. Татко (дядо ви Панайот) рекъл: „Яз момчето няма да остана, ще се върна да си го зема.“ И се връща. Бил кехая и турците от селото го познавали. Разказал им защо се е върнал и те не му направили нищо. Напротив – помогнали му. Влезнал въщи и ме заварил цялата оплескана с тесто. Същия ден мама месиля хляб и оставила тестото да втаса. Когато турците дошли, всички хукнали. А аз, останала самичка, съм плакала, лазела съм и, стигнала до нуцвата

(корито за месене на тесто за хляб), съм се заиграла с тестото, разхвърляйки го из цялата ода (стая). Грабнал ме татко и настигнал другите. След няколко дена сме се върнали отново в село, защото българските войски дошли и спасили населението.“

Знае се, че след Балканската война по силата на Лондонския мирен договор от 17 май 1913 г. Беломорска Тракия е присъединена към България. Установява се българска администрация, отварят се български училища. Но след Първата световна война, след сключването на Ньойския договор от 1919 г., Беломорска Тракия е отнета от България и е предадена на територията на Гърция. Гръцките власти веднага назначават гръцки учители в българските училища. Започва преподаване на гръцки език.

Майка ми продължи своя разказ:

„И като закриха българското училище, гърците насила ни караха да ходим на гръцко училище. Първо, второ и трето отделение учех на гръцки. В училище тоз, който хортуваше на български, гръцката учителка го удряше по главата с пръчката.“

Така майка ми отговори откъде знае добре гръцки език.

ВСЯКА ВОЙНА Е СЪПРОВОДЕНА С МЪКИ И СТРАДАНИЯ ЗА ОБИКНОВЕНИТЕ ХОРА, които имат най-малко вина за предизвикването ѝ. В цяла България населението страдаше от недостиг на храна и стоки за масово потребление. Но гладът и мизерията в Беломорска Тракия бяха неописуеми.

Както навсякъде, и в Гюмюрджина беше въведена купонна система. За липсата на облекло да не говорим. По 250 грама за член от семейството се даваше хляб на ден за бълга-

рите и по 150 грама за гърците. Всеки получаваше по четвърт хляб на ден, който изяждахме наведнъж. А после? Въщи имаше риба в изобилие от различни видове. Баща ми снабдяваше един грък, който имаше фурна за хляб, редовно с риба кефал – много вкусна, гърците я обожават, а той, гъркът, се отплащаше на баща ми с царевичен хляб.

Спомням си веднъж от двора на съседната къща, в която живееха българи, изскочи на улицата Митко, момче на около 8–9 години, чието баща беше кмет в едно близко село. Вървеше то по средата на калдъръмената улица, като държеше в ръка дълга филия бял хляб, намазана дебело с масло, и лакомо ядеше. Ние с брат ми бяхме на прозореца и гледахме, а в отсрещната къща живееше гръцко семейство с девет деца. Всички те се струпаха на техния прозорец и насочи-ха гладни очички към бялата филия хляб с масло и гледайки, преглъщаха от глад.

Войната беше виновна за тази тъжна история. Тя не жали нито деца, нито възрастни, нито гърци, нито българи. Всички еднакво страдат. Само че едни излизат от войната още по-богати, а други – още по-бедни.

В резултат на всички войни, които българската държава е водила след Освобождението от 1878 г., най-тежки последици са изпитвали българите от Беломорска и Одринска Тракия, плащайки за грешките на своите правителства чрез разорения. Разоренията се случиха след Междусъюзническата война от 1913 г., след Първата световна война 1914–1915 г. и след Втората световна война 1941–1944 г. Така и аз през 1944 г., макар и дете тогава, влязох в категорията на бежанците.

ВЪПРЕКИ ЕЖЕДНЕВНОТО ТЕЖЕНИЕ НА БЕЖАНСКАТА ОРИС аз никога не чух родителите ми да се оплакват от съдбата си. Вярвах, че рано или късно Тракия ще се върне на българите. Те не говореха за интернирането им по гръцките острови на Бяло море, на остров Крит, за жестокостите на гръцките власти над мирното българско население през периода 1919–1924 г. с цел принудителното им изселване и обезбългаряване на тези земи, където от векове е живяло преобладаващо компактно българско население.

А за повторното изселване през септември 1944 г. аз знаех и помня ако не всичко, то поне много неща. В края на лятото на 1944 г. политическата обстановка в света се променяше. Идваше краят на войната. Камioni, натоварени с немски войници, бързо напускаха Гюмюрджина. Войниците бяха мълчаливи, отчаяни. Разгромът на Германия вече беше реалност.

В началото на септември на площада в Гюмюрджина се проведе голям митинг. Цялото българско и гръцко население на града се беше стекло на митинга. И нашето семейство беше там. Майка ми ме държеше за ръка и с интерес слушаше какво ще се каже. Говореше Добри Терпешев. Аз, като малко дете, нищо не разбирах, но мама ясно бе чула и запомнила думите: „Братя гърци, Тракия никога не е била българска и никога няма да бъде!“. Това си беше чисто предателство. Думите на Терпешев бяха повтаряни от майка ми и баща ми с обидата и болка през целия им живот.

Настъпи напрежение и хаос. Българското население беше попарено от предателството на Добри Терпешев. Гърците викаха: „Зито! Зито!“, което на български значи „Ура!“, а покрусените българи изчезнаха от площада. Втурнаха се по домовете си да се готвят за поредното напускане на своята родна Тракия.

Майка ми и баща ми започнаха да умуват какво да правят. Пълно отчаяние и безизходица. Направиха вързоп от няколко одеяла и възглавници, от някоя и друга греха и решиха да търсят превоз за България.

На другия ден занесохме багажа на площада. Докато чакахме превоз – камioni, които щяха да извозват населението, баща ни поведе мама, брат ми и мен към магазина, в който продаваше риба, показа ни имуществото, което оставаме – хладилници, везни, тезгяс и друг инвентар. След това ни заведе в склада, в който имаше десетки малки качета, десетки буренца, големи бурета с обработена насолена риба, подготвена за продажба през зимния сезон. Чух баща ми да казва на мама: „Някоя година не съм се подготвял за зимата така и не съм влагал толкова средства, както сега.“ Мама плачеше непрекъснато, а в очите на татко се четеше болка, огромна болка. Заклучи магазина и склада.

На стр. 6

Д-р Георги Попкиров – верен син на Тракия

Милка ЧУКЛЕВА,

г-р ист.н.*

Неговият житейски път и делата му са тясно свързани с драматичната история на жестоко прокудените от родната им Тракия нейни синове и дъщери и техните потомци. Самият той принадлежи към тази жизнена и борческа част от народа ни. Активната му обществена дейност се вписва в годините 1902-1957 и обхваща Западна и част от Източна Тракия, Бургас и околния му.

За него и за съпругата му Мария Попстоянова (по баща), също тракийска деятелка от Лозенград (Къркклисе), пишат известният историк Иван Орманджиев, Димитър Попкиров, Р. Помак, краеведът Гого Гогов и Веселина Казакова. Отделни изяви на родолюбивата му дейност са отразени във вестниците „Зора“, „Бургаски фар“, „Вечерна бургаска поща“, „Тракия“, „Вестник на вестниците“, „Народни права“, „Завет“, „Епоха“ и „Учителско дело“.

Досега не съм публикувала нито ред за него, въпреки че преди повече от 30 години написах биографията му за Окръжния държавен архив – Бургас, където майка ми Румяна Попкирова предаде 109 оригинални документа и снимки за живота и делата му. С помощта на този архив, заведен под №820к, като една от шестте внуци, се опитвам да възкреса образа на г-р Георги Попкиров, който за мен е не само обичният ми дядо по майчина линия, но и мой духовен баща.

Роден е на 23 март 1883 г. в с. Малък Дервент, разположено на 30 километра северозападно от Софлу, недалеч от брега на Бяло море. Селото е описано с много любов и гордост от по-малкия му брат Димитър Попкиров (бюлетин на Съюза на тракийските културно-просветни дружества, бр. 11, 1968).

Когато е на 12 години, баща му – енорийският свещеник Киро Попстоев, напуска този свят и остава сираци трима сина и една дъщеря. Първоначалното си образование Георги получава в родното си село, а средното завършва с отличие през 1902 г. в Одринската мъжка педагогическа гимназия „Д-р Петър Берон“. Закърмен с идеалите на това „моцно огнище на просвета и родолюбие“, едва 17-годишен заедно с по-големия си брат Ангел става член на първия революционен комитет, основан в Малък Дервент от Георги Василев, учител в Одринската гимназия.

През 1902 г. младият ентузиаст пристига в Лозенград. Тогава (1898-1903 г.) освободителното движение в този район е в стихията си. Тук работят

Д-р Георги Попкиров

учители, които по-късно вземат дейно участие в революционното освободително дело: Павел Генадиев, Константин Благоев, Атанас Матеев, Атанас Калфов и др. Ръководството на организацията поема главният учител Лазар Магжаров. Няколко месеца Георги Попкиров е само секретар на архиерейското намесничество в града при архимандрит Харитон, после става и учител в третокласното училище в града, като едновременно с това преподава пеене в Димотица и в селата Калайджидере и Кутланлий, Помюрджинско. Поради това, че в българските училища се преподава по географски карти, в които Източна Румелия е включена в границите на Княжество България (в разрез с решенията на Берлинския конгрес) на 16 януари 1903 г., Георги Попкиров е освободен от длъжността главен учител.

По искане на Лазар-Магжаровата чета колегата на Попкиров учителят Тодор Петков му възлага да подготви всичко по изработване знамето на четата за Илинденско-Преображенското въстание: „Взех сюжета от една квитанционна разписка на организацията: мома със знаме в дясната ръка, на което пишеше „Свобода или смърт“, а до другата ѝ ръка лъвче и под краката ѝ разкъсани вериги и повален турчин“. От рисувателната хартия Георги Попкиров „преважда“ скицата на червен копринен плат с дължина 1.40 м и ширина 1 м. „При работенето на рисунката трябваше голяма предпазливост“ – разказва той на някогашния си ученик Иван Орманджиев („Приноси към историята на въстаническото движение в Тракия (1895-1903)“, кн. IV).

Знамето избродирват пет учителки – бъдещата съпруга на Георги Попкиров Мария Попстоянова, Невена Арзирова, Милка Николова, Русия Найденова (всички от Лозенград), и Рада Бояджиева от гр. Калофер. Когато разбират, че много хора знаят за знамето, по съвет на главния учител Тодор Петков те го изгарят, за да не попадне в ръцете на властите.

По време на Илинденско-Преображенското въстание Георги Попкиров с тревога следи злодеянията както в Лозенград, в чийто училища настаняват пострадали българи, така и

в селата Раклица, Сармашик и Инджия. Двамата с архимандрит Харитон изпращат обстоятелни доклади до екзарх Йосиф I, в които описват страданията на българите и го молят да направи потребното пред Високата порта и Великите сили за облекчаване положението на страдащите жени и деца. За тези доклади получават от екзарха благодарствено писмо. В течение на всичко, което става, държат и руския консул в Лозенград Моско Сакаллията – грък, известен като голям българофил.

Престоят в Лозенград изиграва съдбова роля в живота на енергичния романтичен учител. Срещата му с красивата и културна

безплатна медицинска помощ на бедни руски селяни, за което получава благодарствени писмени удостоверения. След дипломирането си специализира „очни болести“ в клиниката на проф. Белярминов. Проф. Иван Павлов предлага на Георги Попкиров да стане негов асистент в академията. Но пред възможността за бляскава научна кариера в Русия верният син на Тракия предпочита да се завърне в родното си село. „Подтикнат от своя младежки идеализъм, искрено желях да се отдам на служба на своя народ!“ – пише той.

В 1911 г. пристига от Петербург в Цариград, където полага държавен изпит за добиване право на част-

Д-р Георги Попкиров – студент във Военномедицинската академия в Санкт-Петербург (в бялия кител) с Илия Славоу от Ямбол

учителка Мария Попстоянова, дъщеря на свещеник протоирей Стоян Павлов и на презвитера Анастасия Стоянова (заради умението ѝ да пее народни песни писателят Петко Чорбаджиев-Росен, я нарича „славейка на Ковчак“), разпалва искрите на една голяма любов. Мария, завършила Солунската гимназия, закръмена с революционните идеи на своето време, бъдещ дългогодишен председател на тракийското женско дружество „Антим I“ и активен член на дружество „Тракия“ – Бургас, цели седем години го очаква да се завърне от Русия, където през 1904 г. той става студент в Санкт-Петербургската военномедицинска академия. Един от неговите преподаватели тук е „великият с всеобща известност“ (както той го нарича) руски физиолог проф. Иван Петрович Павлов, на когото посвещава многобройни доклади, беседи, статии и речи. По време на следването си сътрудничи на вестник „Вести“ в Цариград и оказва

на практика по медицина в пределите на турската империя. „Екзарх Йосиф I разбра и оцени всичко това много добре при една моя среща с него. В израз на своето благоволение спрямо мен пожела лично той да ме венчае в Цариград. Когато обаче аз му благодарих за това и казах, че желя да се венчая в родното си село Малък Дервент, той одобри това и изпрати своя протосингел архимандрит Стефан (сегашия софийски митрополит Стефан I) екзарх български Стефан I) да ме венчае от негово име като негов заместник.“ Тази сватба, описана подробно от Димитър Попкиров (бюлетин на Съюза на тракийските културно-просветни дружества, бр. 11, 1968), започва на 3 октомври 1911 г. и продължава цели три дни. Тя раздвижва всички обществени среди не само в Малък Дервент, но и в околните селища. Българското население посреща най-тържествено пратениците на екзарха. Присъстват и представители на турска-

та власт, на дружество „Русия“ и др. Околийският каймакамин на Софлу Ахмет Неджети бей пише наздравича с сумите: „Село Малък Дервент стои начело на всички села в Софлийска, Димотишка и Ивайловградска околия. Българското население от моя край е трудолюбиво, ученолюбиво и просветено.“

Преди гостите да си заминат, в Малък Дервент е свикано общоселско събрание, на което се поставя началото на фонд за построяването на нова училищна сграда, където г-р Георги Попкиров е назначен за лекар. Архимандрит Стефан говори за значението на това училище и за необходимостта на селото като културен и стопански център на всички български села от този край.

Така и със сватбата си Попкиров показва, че дори и в най-личните моменти от живота си не се откъсва от тежните на своите единородци, духовната си близост с които той винаги подчертава с обръщението „братя“. Това проличава още по-убедително, когато е екзархийски районен лекар в Софлийско, Ортакойско, Димотишко, Дедеагачко и Помюрджинско (8 октомври 1911-31 август 1912 г.). В писмото за назначаването му от Българската екзархия в Цариград му възлагат да рапортира в екзархията за санитарното състояние на всяка община в района. „Тия обиколки, Екзархията се надява, че ще бъдат полезни за населението не само с Вашата медицинска помощ, но още и с това, че Вие ще носите среди него български национален дух, ще крепите неговата народност, вяра и нрави...“

„Аз имах високата чест и щастието да бъда приет няколко пъти от блаженопочившия Йосиф I и лично от него да получа инструкции в горния дух“ (из ръкописните спомени на Георги Попкиров за превземането на град Дедеагач по време на Балканската война). В речта си, произнесена в Бургас по случай панихидата на падналите в одринския бой през март 1913 г., той подчертава: „И тракийската емиграция, жива свидетелка на голямата редица героични подвизи, ще пазят на вечни времена спомена за одринската битка като една върховна проява на българското мъжество. Тоя спомен ще буди в душата ѝ гордост за българското име и безгранична признателност към свободния брат за изобилните жертви... Единственият залог за опазването ни като независим народ е в нашата българска солидарност, в нашата сплотеност като народ, в нашата българска гордост, защото малко са народите в света, които са създали епопея като Одринската, Люле-Бургаската, Тутраканската и Доиранската“.

През 1913-1919 г. Георги Попкиров е лекар на Дедеагачко, а после на цялата Дедеагачка околия. Българското население в Дедеагач посреща пристигането му с голяма радост. Но в гръцките среди и техните лекари се пораждат завист и ненавист срещу него. По онова време той е първият български лекар от и в Одринския вилает. Гръцките лекари го клеветят пред турските власти, че е руски офицер, който обикаля селата, за да прави военни проучвания, или че е български офицер, който организира българите срещу турското правителство. В резултат на клеветите, когато пристига в Доганхисар, тамошният турски кмет му забранява да ходи по селата и му заповядва веднага да се върне в Дедеагач (сега Александруполис). Тук като кмет на града през 1919 г. участва активно в политическия живот. На 1 април същата година с позив приканва всички тракийци да манифестират своята загриженост от присъединяването на Одринския вилает към Гърция: „Но лукави гръцки дипломати неуморно работят за нашето похитяване. За да заблудят света, те са намесили хора, които от името на местното население в нашия край декларират, че искат присъединяването на родния ни към Гърция. Терор – тази дума е слаба, за да изрази всичко онова, което революционното правителство на Гонатас, Платирас и ген. Пангалос върши с беззащитните българи в Западна Тракия“, четем в позиа.

Най-силни са тревогата и възмущението, с които Георги Попкиров въстава срещу несправедливостите и жестокостите на Ньойския договор. На снимка с историческо значение го виждаме да гържи реч на многоохляден митинг в Дедеагач. Във „Вестник на вестниците“ – издание на столичните журналисти, в бр. от 9 юни 1941 г. съобщават: „На първи октомври 1919 г. в град Дедеагач се е състоял митинг, на който пред будните тракийски българи е говорил г-н г-р Г. Попкиров против насилническото клаузи на Ньойския договор, по силата на който всички българи от Тракия трябваше да се изселат.“ Същата снимка е публикувана и във вестниците „Народни права“, „Завет“, „Зора“ и „Вечерна бургаска поща“. Веднага след като започва гръцката окупация, Георги Попкиров заедно със съпругата си и с невръстните си дъщеря и син напуска Дедеагач по силата на Конвенцията за доброволно изселване и се установява до края на живота си в Бургас.

За дейността на видния тракийски деятел в Бургас – четете в следващия брой.

* Авторката е внучка на г-р Георги Попкиров.

За Георги Германов песента е станала верую

Веселинка АЛЕКСИЕВА

В ранната привечер на 2 ноември в залата на дом „Тракия“ при тракийското дружество „Капитан Петко Войвода“ – Варна, се състоя представяне на книгата „Родна Тракия, любима“ (изд. „Колор принт“, Варна, 2011 г.) на известния и обичан народен певец Георги Германов. В над 180 страници от книгата, разделена на два дяла (фолклорни и градски песни), авторът е събрал свои авторски песни, оставили дълбоки дири в живота му през годините.

С народните песни Георги Германов е свързан от ранното си детство. В родния Обзор цялото му семейство тачи народната песен и музика. Баща му Христо бил ненадминат гъдулар, майка му Петка омайвала хората с песните си, а сестра му Татяна пеела еднакво добре народни и градски песни.

В Обзор по-голямата част от жителите са

преселници от Странджанско. Те донесли оттам и своите песни, които се пеели и на нивата, и на сепенките, и на хорото, и по годежи, сватби и кръщенета. Така се отразили те и върху израстването на Георги Германов и оставили своя отпечатък не само в душата му, но в бъдещото му творчество. Той самият споделя: *„Може би затова аз се запомних с песента и детските ми игри бяха все*

около музиката и песните.“

Мечтата на младия Георги била да засвири и да пее с акордеон – да весели околните. Това се осъществило, когато станал на 14 години. Така тръгва пътят му на музикант и певец. През 1959 г. е вече на работа във Варна, където среща много изпълнители на народната музика. Постепенно започват да се разширяват местата, където е канен да участва, защото вече бил оценен по заслуги. Зареждат се изявиите му по сцените с програмите на различни концертни групи, из битовите заведения по курортните комплекси „Златни пясъци“, „Св. св. Константин и Елена“. Последва назначението му в Ритуалния оркестър на Община Варна, записите му в Радио Варна. По-късно става един от основателите на ансамбъл „Варна“. Паралелно с това са и записите му в Българското национално радио.

За да обогатява своя репертоар, Георги Германов неуморно е издирвал неизпети и непознати песни, което му помага да започне да пее песните на различните фолклорни области. А когато се натъкна на такива, за които вече никой не се досеща как са се пеели, започва сам да стъкмява мелодиите им. Изглежда, че това ще да му е допаднало, защото после все по-често го използва, разнообразявайки по този начин и без това богатия и неизчерпаем български фолклор.

Сигурно малцина са хората, които не знаят за фамилия Германови или не са чували поне една песен в тяхно изпълнение. Във Варненското тракийско дружество, където от много години е художествен ръководител на певчески състави, Георги Германов среща много творци поети. Те с радост му предоставят свои стихове – Иван Нанев например, когото знаем като

артист поет, е написал много хубави творби на тракийска тема, Христо Германов, Иван Демирев, Стефан Димитров, Антон Карбов, Боян Върбанов, Васил Василев и др. Не са малко и авторските му песни. С гъщеря си Калина Германова са голям тандем и може би поради това песните им се открояват не само с майсторското си изпълнение, но и завладяват околните и ги приканват и те да запеят. Като по традиция, която се е заредила при него, сега и в семейството, което е създадено със спътницата си в живота Мария, пропяват всички поколения – деца, внуци и правнуци. То на някого, щом като му е писано, се случва, както при Георги Германов.

Заслужени са и всички получени отличия и награди за неговото творчество, а най-скъпата за него е тази, че песните му се пеят. А за да не останат забравени те, е тази сборник с авторски песни, посветен на любимата му Тракия.

През погледа на едно дете

От стр. 4

И тръгнахме отново ограбени, отново разорени.

Родителите ми не знаеха какво ги очаква в България – трябваше за пореден път да започнат от нулата. Такава съдба очакваше всички тракийци бежанци. На площада чакахме два дни и две нощи.

Цялото българско население. Първата вечер баща ми и брат ми решиха да отидат въщи и да вземат още някои необходими неща.

Но гърците, вардещи къщите, не ги допуснали да влязат. Камиионите идваха на два-три часа и извозваха нещастните тракийци. Успя да се качи и нашето семейство. По пътя за прохода „Маказа“ настигахме и подминавахме каруци, магарета, коне, натоварени с багаж.

Стовариха ни на гарата в Момчилград и оттам с влака потеглихме за Хасково, където живееха сестрите и братът на майка ми. Училището „Отец Паисий“ беше предоставено за подслон на бежанците...

ДНЕС, СЛЕД КАТО НЯКОЛКО ПЪТИ ПОСЕЩАВАХ РОДНИТЕ МЕСТА НА РОДИТЕЛИТЕ МИ и други села в Беломорска и Одринска Тракия, след като прочетох доста литература и след като вникнах по-дълбоко в смисъла на историческите събития, разиграли се през онези времена, в мен ежедневно възникват конкретни въпроси, чиито отговори биха ми дали най-точно и единствено те, моите родители. А те знаеха много.

Те носеха историята в себе си. Баща ми е бил войник

и в турската, и в гръцката армия. Питам се защо. Няма кой да ми даде отговор на този и още други въпроси. Тях вече ги няма. Майка ми обичаше да пее. Знаеше много автентични тракийски народни песни, особено за Капитан Петко Войвода, когото тракийци боготворяха и боготворят като народен герой и закрилник.

Родното село на майка ми Каракурджали е било в територията на царството на Капитан Петко Войвода, просъществувало само два месеца през далечната 1878 г. Тракийският герой е имал ятаци в това село и често го е посещавал. Споменът за него у майка ми беше още жив. Веднъж осигурих техника за запис на песните и помолих мама да ги изпее, за да ги запиша. Но тя от скромност и стеснение не пожела въпреки моите настоявания. Може би тежката съдба беше накарала родителите ми да се затворят в себе си и сега си обяснявам, че това е била причината да не разказват за

житието-битието си, за разорението, което преживяха два пъти, а това неминуемо оказва влияние и върху самочувствието им като граждани, като хора.

Сега при мен, като при дългогодишен ръководител на тракийското дружество в Стара Загора, ежедневно идват много тракийци и техните потомци и още на запознанството започват да разказват за себе си, за съхранените спомени от майки и бащи, от баби и дядоци. Разказите им си приличат, защото събитията са ставали в различни села, но по едно и също време. Чувала съм и потресавачи истории... Например брат и сестра, загубили се по време на бягството в колоните от бежанци, се намират вече в напреднала възраст и едва се познават... За откраднати деца от гърците на майки или за заклани жестоко пред очите на близките майки, бащи, братя и сестри и за още много-много страдания, съпътствали разоре-

нието на тракийци.

За всички тези трагични събития от началото на XX век, породени вследствие на Балканската, Междусъюзническата и Първата световна война, разказва акад. Любомир Милетич в своята изключително ценна, незаменима за мен книга „Разорението на тракийските българи през 1913 година“. Но ежедневие то ни доказва, че има още много съхранена памет, която трябва да се издири и запише, защото поколенията си отиват

ПОНЯКОГА СЕ ЗАМИСЛЯМ НАД ВЪПРОСА каква бе силата, която телеше нашите родители към земите им, към тяхната Тракия и как те успяха да предават тази привързаност непринудено, ненапращиво на своите потомци, на всички нас. И си отговарям. Има нещо, по-силно от всичко. Тракийци са привързани към земята, към родната стряха. Като големи родолюбци, защитници на всичко българско,

те тачат своята родна Тракия. Но биха живели в нея само и единствено в границите на България. Защото България е тяхната татковина.

Понеже имах щастието да живея, макар и само три години по беломорските земи, даже и аз със своите детски сетива се впечатлих от топлина и благоприятен климат, кажи-речи, само с две години времена – лято и зима, което спомага за вагение на две и три реколти на година. А за това способстват неминуемо близостта до Бяло и Мраморно море, фактът, че Родопска планина спира студения северен ветрове, както и богатите водни ресурси – през тези земи минават големите български реки Марица, Тунджа, Арда, Струма и Места, които обилно напояват равнината и се вливат в Бяло море. И само това ли? Тук слънцето грее по-силно и затопля плодородната тракийска земя.

Често пъти се питам дали наистина съм живяла в Беломорска Тракия, дали наистина съм живяла някога в Гюмюрджина (днес Комотини). Не е ли това просто многоцветен сън, просто приказна илюзия? Не, аз още не съм се откъснала от бащиния порив и любов към родната Тракия. Макар че съм обърнала лицето си към залеза, не мога да се откъсна от нея, защото там е вечното жилище на моите прагеди. Насилиници и разни „велики сили“ по силата на разни договори ми отнеха бащината стряха, но тя не е откъсната от сърцето ми.

Живее с тази приказка за възбещствата на Тракия и този спомен от детството ме топли, когато в душата ми е зима.

Родът на Калайджии Ангел от с. Чобанкьой – неговите потомци (в средата майката и бащата на Петра Мечева)

Заседание на Централното ръководство на СТДБ Среща на Красимир Премянов в Ракитница

От стр. 1

Всички бяха еднородни, че изводите, оценките и натрупаният опит ще послужат за подобряване на взаимодействието между ПК „Тракия“, СТДБ и тракийските дружества по места. Същевременно те ще послужат и за внасяне на промени в статута и дейността на ПК „Тракия“ с цел оптимизиране на неговата по-нататъшна работа и присъствие в обществено-политическия живот на страната.

Бе взето решение видни съвременни деятели, сред които юбилярката Христина Стоева от Варна, проф. Иван Филчев, директор на Тракийския научен институт, Величко Пачилов, председател на Дружество „Тракия“ – София, да бъдат наградени с високи отличия на СТДБ за дългогодишната им работа в организацията и за заслугите им утвърждаването и развитието на Националното тракийско движение.

Бяха обсъдени и текущи въпроси, свързани с предстоящото на 25 ноември 2011 г. отчетно-изборно събрание на Тракийския

научен институт, с финансовото състояние на СТДБ, с читалищните структури към тракийските дружества, с Тракийския младежки съюз и с необходимостта от учредяването на Тракийски студентски съюз. Бе внесено и предложение всеки член на СТДБ да получи членска карта и значка.

Веднага след заседанието председателят на тракийската организация Красимир Премянов и други членове от ръководството се срещнаха с председатели на тракийските дружества в страната.

Главният редактор на в. „Тракия“ Елена Алекова очерта параметрите на новата редакционна политика по отношение на абонамента, актуализиране на кореспондентския състав, рекламната дейност, популяризирането на вестника сред тракийците и българската общественост и, не на последно място, популяризирането чрез вестника на дейността на тракийските дружества по места. Тя предложи, съгласувано с ръководството на СТДБ, на Националното честване на 26 март – Деня на Тракия, да бъде проведен и Празник на вестник

„Тракия“.

Председателят Красимир Премянов постави някои от акцентите в дейността на СТДБ през настоящата година: по-тясно взаимодействие с Екзархийската фондация в Истанбул; възстановяването на българската църква в Лозенград като обединяваща тракийците инициатива; промяна на подхода към въпроса с тракийските имоти – в посока да се намерят методи, които решават тези въпроси днес, както и да се създаде инструментариум за практически действия; активизиране на международната дейност и на връзките с Асоциацията на българите в Украйна и гр.

В хода на конструктивния разговор след това бяха коментирани и проблемите с българите в Родопите, с организирането на тракийското младежко движение, с вътрешната несъгласуваност между ПК „Тракия“ и тракийските дружества по места и гр.

Участниците в двете заседания получиха новия тракийски календар.

В. „Тракия“

Отчетно-изборно събрание в Кърджали

На 12 ноември т.г. Кърджали се проведе отчетно-изборно събрание на тракийското дружество „Димитър Маджаров“. Председателят инж. Яни Янев направи отчет за дейността на дружеството в периода от 2006–2011 г. и представи финансов отчет. Накрая той даде и някои насоки за дейността на тракийци в региона за в бъдеще. От отчета, дебатите и изказванията по стана ясно, че през отчетния период ръководството и членовете на ТД „Димитър Маджаров“ и дружествата

в област Кърджали са работили целенасочено за осъществяване на тракийската кауза. Бе подчертано, че се работи за съхраняване на традициите, но и за разширяване на дейността извън границите на страната. Бяха открити специфичните условия за работа на тракийските дружества в Кърджалийския регион.

Красимир Премянов, председател на Съюза на тракийските дружества в България, набеляза посоките за подобряване на взаимодействието между местното

тракийско дружество и Централното ръководство и предложи преизбирането на досегашния председател.

Новото ръководство на кърджалийското тракийско дружество с председател инж. Яни Янев беше избрано с абсолютно мнозинство.

Гости на събранието бяха още г-р Елена Алекова, главен редактор на в. „Тракия“ и съпредседател на Политически клуб „Тракия“, и Методи Бунджолов, секретар на СТДБ.

Вечер на Димитър Шалапатов в Свиленград

Като част от празничната програма за Деня на Свиленград – 5 октомври, Димитър Шалапатов, наследник на тракийски бежанци и активен деятел на Съюза на тракийските дружества в България, представи книгата си „Българските християнски селища в

Западна Тракия“ пред свиленградската общественост.

Заместник-председателят на свиленградската тракийска организация Ана Дирекова приветства автора, работил върху книгата в продължение на 15 години, наричайки творбата му

„брод между млади и стари“.

Участие в празника взе и групата за автентичен фолклор към Тракийско дружество - Свиленград, чието изпълнение на химна на тракийци „Ясен месец“ развълнува присъстващите, които запяха песента.

Генералният ни консул в Огрин започна опознавателните си срещи

Новоназначеният генерален консул на България в Огрин Любомир Попов започна опознавателните си срещи. Дипломатът ни се среща с кмета на Огрин Хамди Седефчи. По-късно посети и валията на Огрин Гьокхан Сюозер.

След срещата си с валия-

та Любомир Попов заяви пред журналисти, че предпочита да работи в по-малки градове, защото там се работило по-непринудено. Огрин е на пея разстояние от България, мисля, че това е авантаж, подчерта Любомир Попов. Кметът на Огрин Хамди Седефчи на сре-

щата с дипломата ни напомни за проблема им, свързан с българските входни визи, и изрази желание за развитие на двустранните отношения както в сферата на икономиката, така и в областта на културата.

Нахит ДОГУ

На 10 ноември 2011 г. председателят на СТДБ Красимир Премянов се среща с членовете на тракийско дружество „Фере“ в с. Ракитница, Старозагорско. В срещата участва и Петра Мечева, член на ЦР на СТДБ и председател на ТД „Огринска епопея“ в Стара Загора.

Бяха обсъдени актуални

стратегически и текущи въпроси, свързани с дейността на СТДБ. Членовете на ТД „Фере“ поднесоха благодарствен адрес на Красимир Премянов за оказаното от него съдействие за изграждането на местния Тракийски клуб и читалището към него. Срещата приключи с богата фолклорна програма.

За много години!

Централното ръководство на СТДБ и редакцията на в. „Тракия“ поздравяват най-сърдечно членовете на ВК по повод рождениите им дни през декември:

- 8 декември** - Димитър Антонов, с. Аврен
- 14 декември** - Михо Михов, Хасково
- 15 декември** - Гарабег Хаирабедян, София
- 20 декември** - Величко Пачилов, София

Пожелаваме им да се радват на добро здраве и много жизнени сили, за да продължат да участват дейно в по-нататъшното укрепване на тракийската организация и за реализирането на тракийската кауза.

Тракийски календар ДЕКЕМВРИ

- 1 декември 1888 г.** - Починал Антим I - първият български екзарх, бележит духовник, борец за църковна и политическа независимост в Огринска Тракия. Роден 1816 г. в Лозенград.
- 7 декември 1880 г.** - Роден Димитър Попниколов в с. Карахагър, Лозенградско. Виден деец на националноосвободителното движение в Огринска Тракия. Основател (1921 г.) и дългогодишен редактор на в. „Тракия“. Председател на ВИК на тракийската организация от 1927 до 1931 г., член на ТНИ. Починал на 30 март 1978 г. в София.
- 12 декември 1891 г.** - Роден акад. Константин Петканов в с. Каваклия, Лозенградско. Крупен учен, писател, публицист и общественик, академик на БАН. След 9 септември 1944 г. председател на възстановената тракийска организация.
- 14 декември 1876 г.** - Роден Христо Иванов Караманджуков в с. Чокмаково, Ахъчелебийско (Смолянско). Участник в подготовката на Преображенското въстание в Ахъчелебийски въстанически район, нелегален деец в Малкотърновско. Летописец на Илинденско-Преображенското въстание.
- 15 декември 1882 г.** - Роден Войводата Димитър Маджаров в с. Мерхамли, Софлийско. Участник в националноосвободителните борби на Огринска Тракия и в отряда на Михаил Герджиков през Балканската война. Войвода на чета за спасяване на българското население в Западна Тракия и Родопския край през 1913 г. Делегат в състава на българската делегация в Парижката мирна конференция през 1946 г. Починал на 25 ноември 1949 г. в Кърджали.
- 18 декември 1844 г.** - Роден Капитан Петко Войвода в с. Доганхисар, Дедеагачко. Крупна историческа личност, възторжен борец за свободата на поробените народи. Най-популярният тракийски бунтовник, революционер и легендарен войвода. Починал на 7 февруари 1900 г.
- 22 декември 1875 г.** - Роден Левтер Мечев в Малко Търново. Виден деец на Илинденско-Преображенското въстание. Починал на 8 август 1959 г.
- 22-24 декември 1918 г.** - Проведен Първият конгрес в Огрин (Карагач) на тракийската организация.
- 25 декември 1880 г.** - Роден акад. Димитър Георгиев Михалчев в Лозенград. Виден учен, философ и общественик. Председател на тракийската организация декември 1918-1923 г. Пълномощен министър в Прага 1924-1927 г. и в Москва 1934-1936 г. Починал на 10 януари 1967 г. в София.
- 27 декември 1882 г.** - Роден Анастас Разбойников в Свиленград. Активен деец от Илинденско-Преображенското въстание. Легален ръководител на Бунархисарски въстанически участък (1902-1903 г.). Починал 1967 г. в София.
- ... **1872 г.** - Роден Васил Пасков в с. Огняново, Неврокоп. Председател на ЦК на ВМОРО на конгреса на Петрова нива.
- ... **1865 г.** - Роден Стою Шишков в с. Устово, Смолянско. Писател, историк, географ и етнограф. Обществена му дейност е посветена на борбата за националното самосъзнание на българите в Родопския край.
- ... **1911 г.** - Роден Анастас Примовски в с. Устово, Смолянско. Писател и общественик, посветил творчеството си на бита и културата на Родопския край. Починал 1999 г.

ТРАКИЯ

- орган на Съюза на тракийските дружества в България

- София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А

Печат: ИК „Илинда“

Абонирайте се!

Каталожен номер

759

Издава: Централното ръководство

Историко-политически коментатор: проф. Иван ФИЛЧЕВ

Главен редактор: г-р Елена АЛЕКОВА, отговорен редактор: Богдан БОНЕВ

e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/926 71 26; факс: 02/ 987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА

СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSF

Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ - София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Михаил ЖЕЛЯЗКОВ (Бургас) - 056(86 16 76; Веселина АЛЕКСИЕВА (Варна) – 0888 89 59 27; Наско ТОДОРОВ – 0878 83 39 92; Негка ГОСПОДИНОВА (Перник) - 076(60 13 67; Бойка БОРАДЖИЕВА (Пловдив) - 032(67 35 18; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) - 044(62 48 53; Виолета ФИЛИПОВА (Смолян) - 0301(63 008; Златка МИХАЙЛОВА (Хасково) - 038(66 58 22; Маргарита НАЧКОВА (Шумен) - 054(86 99 52; Мария ИВАНОВА (Ямбол) - 046(66 35 40

Отказът от историческата личност е отказ от историческото минало

С Никола ИНДЖОВ разговаря Елена АЛЕКОВА

- Дълго време си председател на Международната фондация „Гео Милев“. Какво е традиционното и кои са новите акценти в тазгодишното отбелязване на Гео-Милевите дни в Стара Загора?

- Държа да кажа още в началото на това интервю, че аз съм председател на фондация, чиито почетен председател е Леда Гео-Милева. Именно от нея е заложена традицията, а това означава, че честванията на гениалния поет се превръщат в елемент от националния календар с много значение. То се чувства и в Стара Загора, и в родния град на Гео Милев – Раднево, и в Чирпан, откъдето е прораснал друг корен на знаменитата фамилия с родоначалник Мильо Касабов – бащата. Да не говоря за основаните от него две списания – „Везни“ и „Пламък“, които продължават и днес да отстояват високите естетически критерии на обновителя на българската култура, на европеизирания на нашата художествена словесност, театър, пластически изкуства. Тук аз действам като помощник на Леда Милева и, повярвай ми, изпитвам вътре в себе си нейната духовна енергия.

А що се отнася до нови акценти, да, нови акценти винаги ще има, защото около нашата фондация се разраства много авторитетна научна общност, която включва изследователи на живота и творчеството на Гео Милев и преводачи на неговата поезия – не само в България, а и в Русия, Германия, Кипър, Холандия, Италия, Франция, Куба. От там идват новите акценти, а за мене не по-малко важно е, че този звезден поток преминава от поколение в поколение и отива към идващите хора. Горд съм, че участвам в съхраняването на обществената памет за Гео Милев.

- Националната награда „Гео Милев“ бе връчена на изкуствоведката Ружа Маринска. Не е ли по-логично награда на името на голям поет да бъде присъдена на поет? Или статутът на наградата е по-„обемен“?

- Ружа Маринска е проникновен проучвател на Гео Милев. Тя изследва архиви от епохата и въз основа на откритията си направи публикации, например за илюстрациите на Гео Милев към неговите издания, към съставяни от него календарчета и т. н. Тя систематизира живописните и графичните му творби и организира няколко изложби в София и Стара Загора, които имаха голяма посещаемост. Сред лауреатите на наградата са Георги Константинов и Иван Гранитски – известни съвременни интелектуалци и ръководители днес на споменатите Гео-Милеви списания „Везни“ и „Пламък“, които са най-добрите периодични списания за литература и изкуство и имат безспорно най-широк кръг сътрудници, представители на

Гео Милев - автопортрет

Къща-музей „Гео Милев“ в Стара Загора

Паметник на Гео Милев в Раднево. Скулптур Иван Варчев

традицията и авангарда. По време на тазгодишните Гео-Милеви дни в Стара Загора бе представена антологията „Искри от пламъка“, включваща произведения на всички досегашни носители на наградата. Извън споменатите тук са и поетите Рашко Стойков, Бойко Ламбовски, Валери Станков, драматургът Яна Добрева, сценографът Никола Тороманов.

- Гео Милев е един от грандиозните новатори в нашата поезия, мощен талант. Неговата поема „Септември“ свидетелства, че освен голям естет и поет той е и голям гражданин. Но това му коства живота. Прави ли са някои днешни литератори, дето смятат, че поетите трябва да си налягат пацалите, за да бъдат полезни на народа си и на човечеството, а не да се жертват живота си за България, за хората, за доброто, за истината?

- Един днешен литератор бе укорил и самия Христо Ботев, че тръгнал да води дружина. В нашата литература има удивителни съвпадения на гениален талант и самоотвержено гражданско поведение. За „налягането на пацалите“ какво да кажа? Днес много по-безочливо се разпространява

тезата талантите да стоят на завет. На някои не им трябва народът да има кумири от рода на Ботев и Гео Милев. Други пък искат да оправдаят себе си – она ден чух известен телевизионен мерзавец да говори, че между литературен талант и гражданско поведение няма връзка. Знаем кого оправдава той, искам и той да знае, че не пасем трева и знаем...

Нека се запитаме какво се случва с един народ, който забравя своите върховни личности или ги заменя с възсичните фигури на политическия паноптикум. Защото отказът от историческата личност е всъщност отказ от историческото минало. Историческа е и отговорността на активните поколения какво съхраняват като морален национален капацитет и какви национални възделения пренасят към грядущото време. Наистина въпрос на събоносен избор с много последствия. Не виждате ли, че неудържимо настъпва деградация на обществото по отношение на класическите идеали на личността като братството, равенството, свободата? За какво братство да говорим при днешното поразително социално разделение? За какво равенство, когато не само здравеопазването и образованието, но и правосъдието с непосилните си такси стана недостъпно за изпадналите в бед-

Корици на книги от и за Гео Милев

ност? И за каква свобода, щом като гражданското поведение се регулира от законодателство, зависимо от преходни парламентарни надмощия? Не може политическата конюнктура да измества здравия народен разум, вековния житейски опит, вековната нравствена традиция.

При идеологическия отказ от историческите личности на миналото не остана незасегнат и Гео Милев. Международната фондация на негово име бе принудена публично да протестира срещу намерението на някои политически сили да се постави на Драматичния театър „Гео Милев“ в Стара Загора паметна плоча за осъдените от Народния съд. Агресивното и открито реваншистско решение бе мотивирано с обстоятелството, че присъдите са били огласени от сълбището на театъра, представяте ли си? Нашият протест бе по същество несъгласие с всякакви начинания, които въвеждат в националното психологическо пространство призраците, а не реалностите на миналото. Ние напомнихме, че Народният съд в България бе идентичен с подобни институции в почти цяла Европа, възникнали в резултат на Втората световна война – периода и на световната антифашистка съпротива, в която жертвоготовно участваха българи от три поколения. На-

шата декларация бе подписана от Леда Милева като почетен председател на Международната фондация „Гео Милев“ от името на видни български писатели, художници, театрални, общественици, членове на фондацията. Въпросите политически сили отказаха да се вгледат в историята и да премислят поуките от миналото – изглежда, все още не си дават сметка, че едно политическо решение може да се отмени с друго политическо решение...

Но не това е пътят на днешните поколения към Гео Милев. Той е по-скоро в международния проект „Да открием Гео Милев“, насочен към младите хора. На Гео Милев в България са наименувани десетки училища, улици, булеварди, в столицата има цял жилищен квартал. Доказан е народният стремеж във всички краища на страната да се съхрани жива паметта за този велик наш сънародник, оказал се и най-съкровена жертва без съд и присъда две десетилетия преди Народния съд. Впрочем, новооткритите архиви по делото на Гео Милев показва, че юридически той не е виновен по нито един параграф на тогавашните закони. Ние знаехме, разбира се, че той е невинен като Ян Хус, както пишат в писмото си до съда неговите близки, но разсекретяването на архивите в настоящия момент доказва на свой ред несъстоятелността на споменатото решение.

- На какво Гео Милев учи днешните поколения българи? Нужен ли е той днес? Дали творчеството му ще бъде подложено на забравя, след като се опитаха да го махнат от учебниците по литература?

- Гео Милев е един от водачиите ни по нашия път към европейските и общочовешките ценности в духовния живот. Всъщност сега отново се възраждат неговите пориви към авангардната култура на света. Мисля, че вече е невъзможно да бъде забравен или забравен. Въпросът е дали във възпитанието на младите поколения, в образованието ще се преодолее националният нигилизъм и творчеството на българските гении ще бъде представяно със самочувствието на поданици на българската Държава на духа, създадена не от царе и царедворци, а от Кирил и Методи – първоучителите на славянството!

- Може ли да се каже, че освен национален, освен световен поет Гео Милев е и тракийски поет?

- Аз не приемам определения от рода на това, че имало тракийски, добруджански, мизийски, шопски и т.н. поети. Гео Милев е български поет с тракийска кръв, Елин Пелин - български писател от Шопско, Вапцаров - български поет от Банско. Пък и ти си българска писателка с родопски корен, а аз - български писател от Беломорска Тракия...